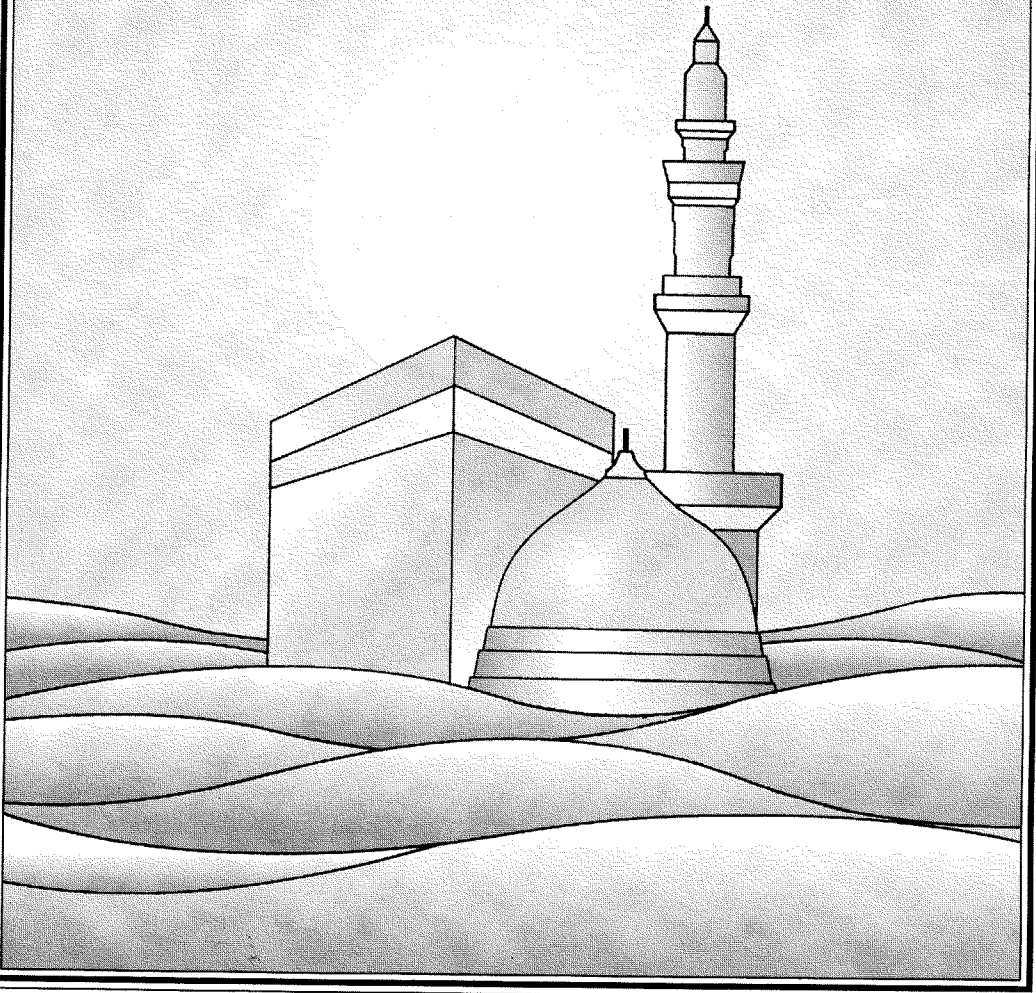

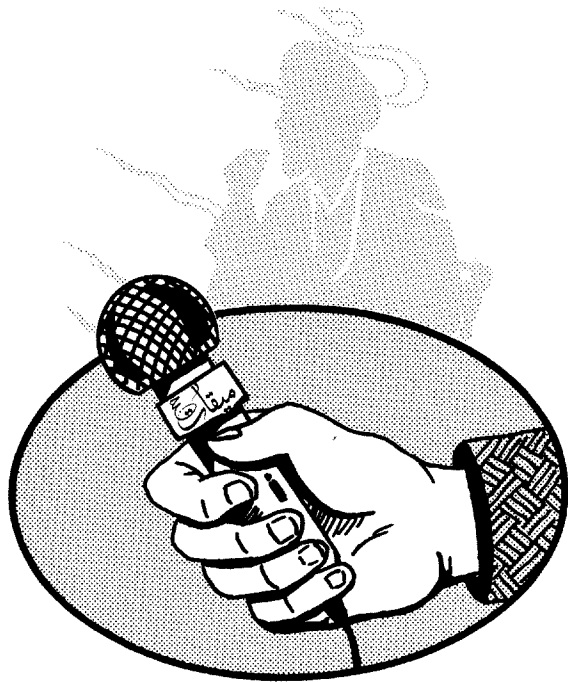
سختیوں

در نشستی با نمایندگان محترم
رئی قبه در امور حج و زیارت

مهمترین ویژگی‌های

حج سال ۱۳۷۸

میقات: از فرصتی که در اختیار فصلنامه میقات حج قرار دادید تا گفتگویی با جنابعالی داشته باشیم، سپاسگزاریم.

هم اکنون که مراسم باشکوه حج پایان یافته، لطفاً بفرمایید ارزیابی شما از حج سال گذشته (۱۳۷۸) چیست؟

آقای ری شهری: در آغاز از تمامی برادران بزرگواری که در تهیه و انتشار فصلنامه وزین «میقات حج» همکاری دارند و نیز از علما و محققان ارجمندی که در زمینه مسائل گوناگون مرتبط با حج تحقیق نموده، مقاله ارسال می‌دارند تشکر و قدردانی می‌نمایم. در یک جمله می‌توان گفت که سال گذشته سال تثبیت سیاستهای فرهنگی و سیاسی جمهوری اسلامی در حج بود و بیشترین بهره‌برداری از فضای حج در جهت اهدافی که امام راحل ترسیم کردند و خلف صالح آن عزیز بر آن تأکید دارند، صورت گرفت.

در مجموع هشتاد و پنج هزار و پانصد (۸۵۵۰۰) نفر زائر از جمهوری اسلامی ایران برای انجام فریضة حج به عربستان سعودی اعزام شدند. بنده برای اینکه بتوانم ارزیابی روشنی از حج گذشته داشته باشم، لازم می‌دانم مهمترین ویژگی‌های آن را برای خوانندگان گرامی فصلنامه توضیح دهم:

* نخستین ویژگی؛ کیفی‌تر شدن فعالیت‌های فرهنگی بعثهٔ مقام معظم رهبری بود که با بهره‌گیری از تجربیات بخش‌های مختلف در هشت سال گذشته، برنامه‌ریزی‌های فرهنگی بازدهی بیشتری داشت.

در زمینهٔ انتشار کتب و مجلات مربوط به حج و زیارت، باید گفت تا پیش از حج، حدود سیصد اثر انتشار یافت که با توجه به تنوع موضوعات، در ارتقاء سطح معلومات کارگزاران حج و نیز زائران بیت‌الله الحرام تأثیر بسزایی داشت، همچنین روحانیون محترم کاروان‌ها موظف شدند تا حداقل ده جلسهٔ آموزشی برای زائران کاروان خود تشکیل دهند و علاوه بر آن، در مراکز استان‌هایی که بیش از یک هزار نفر زائر داشت جلسات متمرکز آموزشی تشکیل شد.

همچنین قبل از حج، نمایشگاه حج در تهران برگزار گردید که در آن قرآن‌های نفیس، فرش‌های بافته شده با تصاویر اماکن مقدس در مکه و مدینه، سیر حج به روایت تصویر و نیز پردهٔ در کعبه، که به سازمان کنفرانس اسلامی هدیه شده بود، به نمایش گذاشته شده و توجه بازدیدکنندگان را به خود جلب کرد. در این نمایشگاه کتب منتشر شده با تخفیف به علاقمندان عرضه شد و با آب زمزم از بازدیدکنندگان پذیرایی بعمل آمد.

دو شماره از نشریهٔ زائر نیز قبل از تشرّف زائران به بیت‌الله الحرام، در ایران منتشر شد و سپس در موسم حج همچون سال‌های گذشته ادامه یافت.

در موسم حج نیز مجموعاً تعداد نُه همایش داشتیم: همایش «اسلام در آفریقا»، «اهل بیت»، «وحدت اسلامی»، «زن، خانواده و جامعه»، «فلسطین»، «عراق»، «گفتگوی تمدن‌ها»، «گفتگوی مذاهب» و «افغانستان» که در هر یک از این همایش‌ها مسلمانان و زائران کشورهای مختلف، به تناسب موضوع، حضور یافته و از سخنرانی‌ها و مقالات ارائه شده بهره برداری می‌کردند.

محور دیگر، ایجاد شبکهٔ مردمی هسته‌های امر بمعروف در کاروان‌های حج بود که در رابطه با تخلفات رفتاری زائران انجام وظیفه می‌نمودند. برگزاری باشکوه دعای کمیل در چهارشب جمعه در گروه‌های - مدینه قبل و مدینه بعد - و در کنار قبرستان بقیع از دیگر برنامه‌های فرهنگی بعثه بود که یک نوبت آن من شخصاً در مدینه

حضور داشته‌م و حدود ۲۵ هزار نفر در آن شرکت کردند و بحمدالله تعالی با نظم و آرامش و شکوه برگزار گردید.

نکته دیگر این که در حج امسال، مراسم براءت از مشرکان برای اولین بار پس از پیروزی انقلاب اسلامی به طور مستقیم از صدای جمهوری اسلامی ایران در داخل کشور پخش شد. همچنین صدا و سیمای جمهوری اسلامی، ارتباط‌های مستقیمی از مکه و مدینه با مراکز استانها داشتند که با توجه به ارتباط زائران هر استان، مردم آن استان و مردم سرار کشور، بهتر در حال و هوای حج قرار گرفتند، همچنین از طریق شبکه جهانی جام‌جم با سراسر جهان ارتباط برقرار کردیم که به موقع پیام‌ها و اخبار حج به تمامی دنیا منعکس شد.

از دیگر فعالیت‌های فرهنگی بعثه تشکیل جلسات سخنرانی صبح و بعد از ظهر در بعثه مکه و مدینه بود که زائران عزیز ایرانی بشکل گسترده در آن جا حضور می‌یافتند و از سخنرانان محترم و مداحان اهل بیت استفاده می‌کردند.

میتا: جناب آقای ری‌شهری، حضرت عالی پس از مراجعت از سفر حج اظهار داشتید که در حج امسال به لحاظ وضعیت و یژه اقتصادی کشور، صرفه‌جویی‌های قابل توجهی در مجموعه امور مربوط به حج اعمال شد، خواهشمند است درباره چند و چون این صرفه‌جویی‌ها قدری توضیح دهید.

آقای ری‌شهری: ما در این سال بیشترین صرفه‌جویی‌های ارزی و ریالی را در بخش‌های اجرایی داشتیم که می‌توان فهرست‌گونه به این موارد اشاره کرد و پاسخ به این پرسش، در واقع همان ویژگی دوم است.

* ویژگی دوم این است که: از تعداد عوامل بعثه و ستاد به شکل محسوسی کاسته شد؛ یعنی عوامل ستادی حدود ۴۵٪ نسبت به سال گذشته کاهش پیدا کردند و برای خدمت بیشتر به زائران، اکثر آنان به توصیه سازمان حج و زیارت، عمره مفرده انجام دادند. در بعثه نیز حدود دویست نفر نسبت به سال قبل کاهش نیرو داشتیم؛ یعنی در سال ۷۶ عوامل بعثه نهمصد و سی یک نفر بودند که در سال ۷۷ به هفتصد و شصت نفر و در سال ۷۸ به پانصد و هفتاد و شش نفر کاهش پیدا کردند، این تعداد شامل

بازرسان، مبلغان، واحد نظارت ویژه رابطین بعثه و کلیه کارکنان اداری و خدماتی و بخش‌های مختلف نیز هستند که در موسم حج خدمتگزاری به زائران را بر عهده دارند.

در کاروان‌های دویست نفره که همه ساله دو معین روحانی داشت، در سال ۱۳۷۸ یک نفر از معین‌ها را حذف کردیم که از این رهگذر نیز تعداد ۱۳۸ نفر نیرو کاستیم. مورد دیگر صرفه‌جویی این بود که وسایل نقلیه سواری بعثه و ستاد را به ایران منتقل کردیم و کارکنان بعثه نیز همچون دیگر زائران از وسایل نقلیه عمومی استفاده کردند.

از موارد دیگر صرفه‌جویی این بود که برخی از نیازهای زائران به جای خرید از خارج کشور، از داخل تهیه و به عربستان ارسال شد.

- برخی از وعده‌های غذایی بعثه و ستاد، از غذای گرم به غذای سرد تبدیل گردید.
- حدود سیصد نفر از زائران کاروان هواپیمایی در ساختمان بعثه اسکان یافتند تا آن ظرفیت صرفه‌جویی شده بعثه و ستاد تکمیل شود که تنها از این طریق طبق گزارش حدود پانصد هزار ریال سعود صرفه‌جویی شد.

- همه ساله به خاطر خدماتی که عوامل همکار در طول موسم و قبل از آن نسبت به زائران دارند پرداخت‌هایی داشتیم که امسال به میزان یک سوّم از آن کاسته شد.
با توجه به آنچه بیان داشتیم، ملاحظه می‌فرمایید که صرفه‌جویی را ابتدا از خود بعثه و ستاد آغاز کردیم.

در ارتباط با زائران نیز صرفه‌جویی در چند بخش صورت گرفت:

- بخش اول مسأله مسکن زائران بود که طبق گزارش واحد نظارت، و بررسی‌های بعمل آمده، از نظر کیفی وضع مطلوب‌تری داشت و چنین نبود که مسکن نامناسب اجاره کرده باشیم، لیکن تراکم مسکن کمی افزایش یافت. به جای هر وعده دو عدد میوه، تنها یک میوه داده شد، و در یکی از وعده‌های غذایی، نوشابه حذف گردید و در مجموع صرفه‌جویی قابل توجهی شد که با توجه به کاهش قیمت نفت و کمبود ذخایر ارزی کشور، زائران خانه خدا به ثواب بزرگ دیگری نیز دست یافتند.

شنیده می‌شود و گاهی نیز افراد حضوری به خودم گفته‌اند که مگر با این

صرفه‌جویی‌ها می‌توان مشکلات کشور را حل کرد؟! پاسخ این عزیزان این است که اگر همه مردم و دستگاه‌های اجرایی، در این صرفه‌جویی‌ها سهیم شوند و آن را اعمال کنند، قطعاً از حجم مشکلات کشور به میزان بالایی کاسته خواهد شد.

البته زائران خانه خدا و نیز مجموعه کارگزاران حج به این نکته توجه داشته باشند که از دیدگاه روایات، در وضعیت طبیعی، صرفه‌جویی در سفر حج ممدوح و پسندیده نیست؛ یعنی اگر وضعیت کشور و مردم طبیعی باشد، پیشوایان ما توصیه به صرفه‌جویی نکرده‌اند.

مرحوم شیخ صدوق رحمته‌الله در کتاب «من لا یحضره الفقیه» و نیز کتاب «خصال» روایتی از پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نقل کرده که آن حضرت فرمود:

«ما مِنْ نَفَقَةٍ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ - عَزَّوَجَلَّ - مِنْ نَفَقَةِ قَصْدٍ، وَ يَبْغِضُ الْإِسْرَافَ إِلَّا فِي الْحَجِّ وَالْعَمْرَةِ».^۱

خلاصه ترجمه روایت این است که صرفه‌جویی همه جا ممدوح و پسندیده است مگر در حج و عمره. حدیث دیگری از رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نقل می‌کنند که فرمود:

«كُلُّ نَعِيمٍ مَسْئُولٌ عَنْهُ صَاحِبُهُ، إِلَّا مَا كَانَ فِي غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ».^۲

در دو مورد صرفه‌جویی لازم نیست؛ یکی در جنگ و دیگری در حج و اگر کسی در این دو مورد صرفه‌جویی نداشت فردای قیامت بازخواست نمی‌شود. سیره معصومین علیهم‌السلام نیز صرفه‌جویی در حج نبوده است.

باز مرحوم صدوق در کتاب من لا یحضره الفقیه آورده است که:

«كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ علیه‌السلام إِذَا سَافَرَ إِلَى مَكَّةَ لِلْحَجِّ أَوْ الْعَمْرَةِ تَزَوَّدَ مِنْ أَطْيَبِ الزَّادِ، مِنَ اللَّوْزِ وَالسُّكَّرِ وَالسَّوِيقِ وَالْمَحَلِيِّ».^۳

یعنی امام سجاد علیه‌السلام زمانی که برای عمره یا حج به مکه عزیمت می‌کرد از بهترین غذاها نظیر بادام، شکر، قاووت و امثال آنها توشه برمی‌داشت. پس نتیجه می‌گیریم در وضعیت عادی، صرفه‌جویی در سفر حج و عمره ممدوح نیست.

لیکن در وضعیت خاصی که ما داریم که از یک سو قیمت نفت به شدت کاهش یافته و از سوی دیگر توان ارزی کشور بسیار کم و ظرفیت آن محدود است، و از یک طرف ضرورت‌های حیاتی فراوانی در کشور وجود دارد که باید دولت به آنها پرداخته و

مشکلات مردم را حل کند، معنی ندارد که از بودجه عمومی کشور برای رفاه بیشتر حاجیان استفاده و هزینه نماییم.

ممکن است برخی بگویند ما در سال ۶۳ که به مبلغ بیست و هفت هزار تومان بابت حج پرداختیم، اگر آن را چیز دیگری خریده بودیم هم اکنون مبلغ قابل توجهی بدست آورده بودیم.

در پاسخ این عزیزان عرض می‌کنم اگر با هر مبلغی محاسبه کنند، مثلاً اگر آن روز طلا خریداری کرده بودند باز به مقداری که دولت برای آنان هزینه می‌کند نمی‌رسید. دولت در وضعیت کنون یارانه سنگینی در رابطه با حج زائران پرداخت می‌کند و سال بعد آخرین گروه از ثبت‌نام شدگان سال ۱۳۶۳ به لطف حضرت حق به حج اعزام می‌شوند. بنابراین روا نیست در چنین وضعیتی ما از امکانات عمومی کشور برای رفاه بیشتر زائران استفاده نماییم. برای آن که خوانندگان گرامی میقات بخوبی دریابند که صرفه‌جویی‌های اعمال شده لطمه‌ای به سرویس‌دهی مطلوب کاروان‌ها وارد نساخته می‌تواند به لیست غذایی هفتگی کاروانها مندرج در ص ۱۷۲ مراجعه کنند.

نتیجه اینکه: چون تمامی هزینه‌ها در عربستان به صورت ارزی پرداخت می‌شود و دولت در مضیقه ارزی است، و از طرف دیگر دولت هم اکنون یارانه قابل توجهی در رابطه با حج پرداخت می‌کند و این یارانه از بیت‌المال است و در نتیجه دست او در مصرف باز نیست، لذا شرعاً و عقلاً این صرفه‌جویی‌ها لازم و ممدوح است. ان شاءالله، پس از آن که به وضعیت طبیعی بازگشتیم، تسهیلات بیشتر و بهتری برای زائران فراهم خواهد شد. این سخن به معنی پذیرش اسراف و اسرافکاری نیست چرا که اسراف و تبذیر در هر وضعیتی ناپسند است.

با توجه به آنچه گفتیم و با این که در مجموع نسبت به سال گذشته تعداد چهار هزار نفر بیشتر زائر به عربستان اعزام کردیم و با محاسبه امور مربوط آن تعداد از افغانه که از طریق ایران به حج اعزام شدند، چیزی حدود ۶ میلیون دلار صرفه‌جویی ارزی داشتیم که رقم قابل توجهی است.

* ویژگی سوم؛ اجرای طرح محدودیت خرید و ورود کالا توسط زائران خانه خدا بود که بحمدالله با موفقیت انجام شد. امسال برای اولین بار در هشت سال گذشته،

برنامه غذایی زائرین کاروانهای حج ۱۳۷۷ (دوم) - ۱۴۱۹ هـ

ایام هفته	صبحانه	نهار	شام	توضیحات
شنبه <td>نان، کره، عسل، چای <td>سبزی پلو با گوشت، ماست، نوشابه <td>خوراک مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td></td></td>	نان، کره، عسل، چای <td>سبزی پلو با گوشت، ماست، نوشابه <td>خوراک مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td></td>	سبزی پلو با گوشت، ماست، نوشابه <td>خوراک مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td>	خوراک مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td>	دورچین غذا: لیموترش، نعناع
یکشنبه <td>نان، پنیر، چای، شیر <td>چلو خورش قورمه سبزی، سالاد، نوشابه <td>غذای آزاد گوشتی، آش آلو <td>غذا به تناسب ذائقه زائر استان تهیه شود</td> </td></td></td>	نان، پنیر، چای، شیر <td>چلو خورش قورمه سبزی، سالاد، نوشابه <td>غذای آزاد گوشتی، آش آلو <td>غذا به تناسب ذائقه زائر استان تهیه شود</td> </td></td>	چلو خورش قورمه سبزی، سالاد، نوشابه <td>غذای آزاد گوشتی، آش آلو <td>غذا به تناسب ذائقه زائر استان تهیه شود</td> </td>	غذای آزاد گوشتی، آش آلو <td>غذا به تناسب ذائقه زائر استان تهیه شود</td>	غذا به تناسب ذائقه زائر استان تهیه شود
دوشنبه <td>نان، کره، مربا، چای <td>لوبیا پلو با گوشت، ماست، نوشابه <td>شیشل مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td></td></td>	نان، کره، مربا، چای <td>لوبیا پلو با گوشت، ماست، نوشابه <td>شیشل مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td></td>	لوبیا پلو با گوشت، ماست، نوشابه <td>شیشل مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td>	شیشل مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td>	دورچین غذا: لیموترش، نعناع
سه‌شنبه <td>نان، پنیر، چای، شیر <td>زرشک پلو با مرغ، ماست، نوشابه <td>خوراک گوشت و سبب زمینی، آش <td>مواد اولیه غذا باید کاملاً پخته و غذا کم آب باشد</td> </td></td></td>	نان، پنیر، چای، شیر <td>زرشک پلو با مرغ، ماست، نوشابه <td>خوراک گوشت و سبب زمینی، آش <td>مواد اولیه غذا باید کاملاً پخته و غذا کم آب باشد</td> </td></td>	زرشک پلو با مرغ، ماست، نوشابه <td>خوراک گوشت و سبب زمینی، آش <td>مواد اولیه غذا باید کاملاً پخته و غذا کم آب باشد</td> </td>	خوراک گوشت و سبب زمینی، آش <td>مواد اولیه غذا باید کاملاً پخته و غذا کم آب باشد</td>	مواد اولیه غذا باید کاملاً پخته و غذا کم آب باشد
چهارشنبه <td>چای، عسل، کره <td>سبزی پلو ماهی با سالاد، یا عدس پلو با ماست، نوشابه <td>کوکو سبب زمینی، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع، گوجه فرنگی</td> </td></td></td>	چای، عسل، کره <td>سبزی پلو ماهی با سالاد، یا عدس پلو با ماست، نوشابه <td>کوکو سبب زمینی، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع، گوجه فرنگی</td> </td></td>	سبزی پلو ماهی با سالاد، یا عدس پلو با ماست، نوشابه <td>کوکو سبب زمینی، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع، گوجه فرنگی</td> </td>	کوکو سبب زمینی، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع، گوجه فرنگی</td>	دورچین غذا: لیموترش، نعناع، گوجه فرنگی
پنجشنبه <td>نان، پنیر، چای، شیر <td>چلو خورش قیمه، ماست، نوشابه <td>خوراک مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td></td></td>	نان، پنیر، چای، شیر <td>چلو خورش قیمه، ماست، نوشابه <td>خوراک مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td></td>	چلو خورش قیمه، ماست، نوشابه <td>خوراک مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td> </td>	خوراک مرغ، سوپ <td>دورچین غذا: لیموترش، نعناع</td>	دورچین غذا: لیموترش، نعناع
جمعه <td>نان، کره، مربا، چای <td>لوبیا پلو یا استامبولی پلو، سالاد، نوشابه <td>غذای آزاد گوشتی، آش <td>غذاهای متناسب ذائقه زائر استان تهیه شود</td> </td></td></td>	نان، کره، مربا، چای <td>لوبیا پلو یا استامبولی پلو، سالاد، نوشابه <td>غذای آزاد گوشتی، آش <td>غذاهای متناسب ذائقه زائر استان تهیه شود</td> </td></td>	لوبیا پلو یا استامبولی پلو، سالاد، نوشابه <td>غذای آزاد گوشتی، آش <td>غذاهای متناسب ذائقه زائر استان تهیه شود</td> </td>	غذای آزاد گوشتی، آش <td>غذاهای متناسب ذائقه زائر استان تهیه شود</td>	غذاهای متناسب ذائقه زائر استان تهیه شود

توضیحات و تذکرات

- ۱- روزانه دو عدد میوه که حتماً یکمقدار آن برتقال درشت، ۴۲ عددی و یک میوه دیگر مثل موز و سیب به زائرین تحویل شود.
- ۲- از طبخ کباب کوبیده و همبرگر به دلایل پزشکی جداً خودداری فرمایید.
- ۳- ضروری است انواع سبزیجات و صیفی جات را قبل از مصرف طبق دستورات بهداشتی مندرج در دستور العمل اجرایی مدیران با محلول یرکترین ضد عفونی نموده پس از شست و شوی کامل با آب به مصرف برسانید.
- ۴- رعایت اصول بهداشتی در حمل و نگهداری مواد فاسد شدنی بسیار حائز اهمیت است که می‌بایست به عوامل کاروان مرتباً تذکر دهید.
- ۵- رعایت سرانه مصرف مواد غذایی که در ابتدای دفترچه‌های کالابری درج گردیده و هم چنین رعایت برنامه غذایی که با نظر متخصصین بهداشت و تغذیه هیأت پزشکی تدوین گردیده الزامی است.
- ۶- رعایت بهداشت فردی عوامل خدماتی خصوصاً آشپزها و هم چنین وسایل آشپزخانه و پذیرایی از اهمیت بسیاری برخوردار است که می‌بایست رعایت شود.

برنامه غذایی کاروان‌ها در ایام تشریق سال ۱۳۷۲ (دوم) - ۱۴۱۹ هـ

ایام هفته	صبحانه	نهار	شام	توضیحات
نهم ذیحجه	نان، پنیر، شیر، چای	نان، ماست سفت یک‌گرفه، گردو، میوه، نوشابه	نان، پنیر، هندوانه	غذای بین راهی دارند کوشش
دهم ذیحجه	نان، حلوا ارده، پنیر، چای	نان، پنیر، هندوانه، میوه، نوشابه	لوبیا پلو (بدون گوشت) ماست، میوه	جایجایی شام با چهار روز نهم در صورت صلاحدید
یازدهم ذیحجه	نان، پنیر، کره، عسل، چای	عدس پلو (بدون گوشت)، ماست، میوه، نوشابه	استامبولی پلو، ماست، میوه	
دوازدهم ذیحجه	نان، کره، مربا، چای			

توضیحات و تذکرات

- ۱- مدیران محترم کاروان‌هایی که قادر هستند در ظهر روز نهم غذای گرم (بدون گوشت) تهیه و به عرفات برسانند مجازند غذای حاضر در ظهر روز نهم را با غذای گرم شب روز نهم جایگزین نمایند.
- ۲- غذای بین راه از آن‌ها در هنگام عزیمت به مشعر الحرام، شامل: نان، پنیر، یک عدد خیار، یک عدد لیمو ترش، یک عدد موز، یک عدد چاقوی یک بار مصرف در کیسه‌های نیلونی تحویل گردد.
- ۳- در بین روز با خاکشیر و شربت خشک از زائران پذیرایی شود.
- ۴- نسبت به شست و شوی قالب‌های بخ و استفاده از کلمن‌های آب جهت رعایت کامل اصول بهداشتی نظارت کاملی اعمال فرمایند.
- ۵- به زائران و عوامل خدماتی اکیداً توصیه فرمایید که برای شست و شوی دستها صابون نی‌بو همراه داشته باشند و حتماً قبل از غذا و بعد از رفتن به دستشویی دستهای خود را با آب و صابون بشویند.
- ۶- ضروری است برای هر نفر از زائران مرد یک عدد کیسه پلاستیک تهیه و در اختیار ایشان قرار گیرد تا در هنگام حلق، موها را در آن سیریزند تا از پراکندگی آن در سطح چادرها جلوگیری شود.

هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران با مشکل اضافه‌بار زائران روبرو نشد و با تمهیدات انجام شده، زائران بلافاصله پس از ورود به فرودگاه، بار خود را تحویل گرفته به منازلشان می‌رفتند.

همچنین برای مساعدت بیشتر به زائران، فروشگاه‌های شاهد در تعدادی از فرودگاه‌های کشور مستقر شدند تا برخی بارهای حجیم راه، که زائران نمی‌توانستند از عربستان تهیه کنند و همراه بیاورند، از این طریق خریداری نمایند. گرچه گزارش‌های رسیده حاکی از آن است که برخی نارسایی‌ها و مشکلات در شیوه اجرایی و تحویل کالا به زائران وجود داشته که باید ان شاءالله برای حل آن اقداماتی صورت پذیرد و پیش‌بینی‌های لازم بعمل آید.

*** چهارمین ویژگی؛** در حج امسال آن بود که از امکانات خدماتی عربستان سعودی در زمینه‌های مختلف پزشکی و درمانی استفاده گسترده‌ای شد. البته پزشکان ایرانی در کاروان‌ها مستقر بودند و بیمارستان هیأت پزشکی در مدینه و مکه پاسخگوی نیاز بیماران بود لیکن در مواردی که نیاز به تجهیزات پزشکی بیشتر بود، زائران به بیمارستان‌های سعودی هدایت و از تجهیزات و امکانات آنان استفاده می‌کردند. نکته قابل توجه در این رابطه این است که چون این طرح نخستین تجربه هیأت پزشکی بود، نارسایی‌هایی داشت که امیدواریم در سال آینده وجود نداشته باشد.

*** ویژگی پنجم؛** به دلیل گسترش روابط ایران و عربستان در سال گذشته کمترین تنش را با مقامات و مأموران دولتی عربستان داشتیم و نسبت به هشت سال گذشته مشکلات سیاسی و اجرایی کمتری وجود داشت. البته نسبت به اقداماتی که بعثه مقام معظم رهبری انجام می‌داد، گاهی اعتراض‌هایی از سوی مقامات سعودی صورت می‌گرفت لیکن در حدی نبود که مشکل آفرین باشد؛ مثلاً در رابطه با پخش پیام مقام معظم رهبری در بین حجاج اعتراض کرده بودند که ما پاسخ دادیم این پیام دارای محتوایی ارزشمند و بسیار متین و ارزنده است که به لحاظ محتوای آن شایسته است مقامات عربستان سعودی نیز خود نسبت به تکثیر و توزیع آن اقدام کنند؛ زیرا این پیام از طرق مختلف و از جمله شبکه اینترنت به سراسر جهان مخابره می‌شود و چیزی نیست که مخفی بماند. اعتراض دیگر آنان نسبت به انتشار نشریه زائر بود، که پاسخ

دادیم این یک نشریه داخلی است و وظیفه آن نیز اطلاع‌رسانی به زائران ایرانی است و محتوای آن با سیاستهای دولت عربستان اصطکاک می‌دارد. در زمینه مسائل سیاسی و اجرایی، جز این دو مطلب، مشکل خاصی نداشتیم. حسن روابط دو کشور در حدی بروز داشت که وزیر کشور عربستان در مصاحبه‌ای برای اولین بار نسبت به اجرای مراسم برائت در عرفات اظهار داشت: مراسم برائت از مشرکان در داخل خیمه‌های ایرانیان برگزار می‌شود و ما متعرض آنان نخواهیم شد و آنان، هم در عمل و هم در گفتار، عدم مخالفت خود را با مراسم برائت از مشرکان ابراز داشتند.

* ویژگی ششم؛ همدلی، صمیمیت و همکاری مجموعه بعثه ستاد بود، که این نیز از ویژگی‌های مهم حج این سال بود. همانگونه که سایه رهبری بر سر تمامی اقشار و جریان‌های سیاسی کشور گسترده است، در بعثه و ستاد نیز با توجه به حضور افراد با گرایش‌های سیاسی مختلف، همه با توجه به اعتقاد به نظام اسلامی و رهبری انقلاب، با صمیمیت و علاقمندی در کنار یکدیگر مشغول بکار بودند، و به زائران خانه خدا خدمت می‌کردند و من لازم می‌دانم از تمامی کارگزاران حج و نیروهای بعثه و ستاد که در جهت برگزاری حجی باشکوه و آبرومند تلاش و کوشش داشتند، تشکر و سپاسگزاری نمایم.

میتا: جناب آقای ری شهری اخیراً روابط ایران و عربستان تحوّل چشمگیری پیدا کرده، حضرت عالی این تحول را چگونه ارزیابی می‌کنید و اصولاً روابط خوب ایران و عربستان چه نقشی در برگزاری هر چه باشکوهتر حج و بهره‌برداری هر چه بهتر و بیشتر از این مراسم الهی و معنوی می‌تواند داشته باشد؟

آقای ری شهری: این تحوّل با سفر آقای امیر عبدالله ولیعهد عربستان به ایران جهت شرکت در کنفرانس سران کشورهای اسلامی و ملاقات ایشان با مقام معظم رهبری، ریاست محترم جمهوری و دیگر مقامات و مسؤولان کشور آغاز شد. سپس با سفر جناب آقای هاشمی رفسنجانی به عربستان سعودی توسعه بیشتری یافت و با سفر با برکت ریاست محترم جمهوری جناب آقای خاتمی به عربستان و رفع سوء تفاهات فیما بین

در ماه‌های گذشته به نقطه مطلوبی رسید.

من بر این باورم که هر چه روابط ما با کشورهای همسایه، به ویژه عربستان توسعه یابد، برای پیشبرد اهداف اسلامی در ممالک اسلامی مفیدتر و مؤثرتر خواهد بود. با نزدیکی روابط ایران و عربستان و دیگر کشورهای منطقه، دیگر دولت‌ها متوجه شدند قضاوت‌هایی که پیش از این دربارهٔ جمهوری اسلامی ایران داشتند نادرست، و شایعاتی بود که دشمنان اسلام و مسلمین علیه جمهوری اسلامی منتشر کرده بودند. و ایران اسلامی قصد تعدی و تجاوز به هیچ کشور اسلامی را نداشته و خواهان عزت، سربلندی و سرفرازی مسلمانان و کشورهای اسلامی در منطقه و در عرصهٔ بین‌المللی است. این نزدیکی، بخصوص توطئهٔ آمریکا را در منطقه، که کشورهای اسلامی را از نزدیک شدن به ایران می‌ترساند، خنثی ساخت. امیدواریم شاهد روزی باشیم که کشورهای منطقه بیش از پیش با هم متحد شوند و به کوری چشم دشمنان اسلام و مسلمین دست برادری به یکدیگر بدهند.

مِيقَاتُ: جناب آقای ری شهری، در گذشته به لحاظ تنشی که میان ایران و عربستان وجود داشت، علما و محافل علمی ایران و عربستان ارتباط چندانی با یکدیگر نداشتند، حال با توجه به بهبود روابط، آیا جناب عالی در این زمینه اقدامی صورت خواهید داد؟ و آیا برنامه‌ریزی خاصی انجام شده است تا با تفاهم و بحث و گفتگو پاره‌ای شبهات و سوء تفاهم‌هایی که به لحاظ عقیدتی وجود دارد مرتفع گردد؟

آقای ری شهری: یکی از نکات مهمی که شنیدم در ملاقات‌های اخیر، برخی مسؤولان عربستان آن را مطرح کرده‌اند، ایجاد ارتباط میان علما و اندیشمندان دو کشور است که تاکنون به دلیل مطلوب نبودن روابط سیاسی، روابط فرهنگی نیز طبیعتاً مطلوب نبود و علمای عربستان نیز از نزدیک شدن با علمای کشور ما هراس داشتند.

بهرحال ما از این پیشنهاد استقبال می‌کنیم و فکر می‌کنیم اگر علما و دانشمندان دو کشور با یکدیگر در فضایی صمیمی به بحث و گفتگو بنشینند بسیاری از سوء تفاهم‌ها برطرف و زمینهٔ عملی وحدت امت اسلامی فراهم می‌شود.

ان شاءالله بتوانیم در آینده در این زمینه برنامه‌ریزی‌های لازم را داشته باشیم.

میراث: یکی از رویدادهای تلخ حج گذشته، مسأله کف زدن و سوت کشیدن برخی از زائران ایرانی به هنگام آغاز تحویل سال در مسجدالحرام و کنار کعبه معظمه بود، گرچه کف زدن در وضعیت عادی و در مکان‌های غیردینی امری خلاف شرع نیست، ولی برای فضاهای معنوی قطعاً پسندیده نیست؛ خصوصاً با سابقه ذهنی موجود قرآنی که می‌فرماید: «وما كان صلواتهم عندالبيت الا مكاءً و تصدیه» خواهشمند است تحلیل خود را از این حادثه بیان فرمایید:

آقای ری شهری: بنده خود در صحنه حضور داشتم و از نزدیک شاهد آن بودم، آنها که کف زدند و سوت کشیدند همه ایرانی نبودند، گرچه شروع کننده ایرانی‌ها بودند ولی غیرایرانی‌ها هم که شاید تصور می‌کردند در کعبه باز شده یا حادثه‌ای غیرطبیعی رخ داده و یا به تناسب عادت‌ها که در کشورهای خود داشتند، آنها نیز در این کف زدن سهیم شدند. به هر حال همزمان کف و سوت و الله اکبر فضای مسجدالحرام را، از صحن گرفته تا پشت بام، فراگرفت. من حدس می‌زنم که چیزی بین ۲۰ تا ۳۰٪ از کسانی که دست زدند ایرانی‌ها بودند. لیکن برداشت عمومی این شد که کف‌زنندگان همه ایرانی‌ها هستند. البته این را هم عرض کنم: آنها هم که کف زدند، بدون توجه به اینکه چنین حرکتی در کنار خانه خدا شایسته نیست چنین کاری را انجام دادند وگرنه حاجی پس از یک عمر انتظار برای چنین سفری، هرگز حاضر نیست در کنار کعبه معظمه کار خلافی انجام دهد. ممکن است این پرسش مطرح شود که چرا بعثه، بیشتر به زائران تذکر نداده بود؟

پاسخ این است که بعثه روز قبل از آن، اطلاعیه‌ای صادر کرد و در نشریه زائر به چاپ رسید که متن آن اطلاعیه چنین است:

«یا مقلب القلوب والأبصار، یا مدبر اللیل والنهار، یا مَحَوِّلَ الحَوْلِ والأحوال، حَوْلٌ حَالِنًا إِلَى أَحْسَنِ الحَالِ». ملت بزرگ ایران، سالی پرفراز و نشیب را پشت سر گذاشت و اکنون در طلیعه سال جدید، چشم‌انداز روشن و گویایی از حرکت بالنده نظام اسلامی تحت زعامت بزرگ مردی از اولیاءالله در پیش چشم جهانیان خودنمایی می‌کند و شما عزیزان به عنوان سفیران شایسته ملت سرفراز ایران در حج اکبر سال آتی، با قلبهایی مالا مال از عشق به یگانه هستی‌بخش عالم وجود، سال نور را با

حضور در حرم امن الهی آغاز خواهید کرد و با تلاوت آیات الهی و نیایش به درگاه خداوند متعال، عید واقعی؛ یعنی تحوّل بنیادین روحی و معنوی را در پرتو انوار تجلی بخش الهی جشن می‌گیرید و آن چه را که شایسته است در حق خود و ملت بزرگ ایران ادا می‌کنید.

زیننده شما عزیزان آن است که در لحظات پرشکوه تحویل سال نو، به یاد تمامی هموطنان خوب و صمیمی خود در داخل ایران باشید و از فیوضات مسجدالحرام به عنوان بهترین مکان برای استجاب دعا، در جهت اصلاح امور مردم و کشور، به نیکوترین وجه استفاده کنید.

بدیهی است شما عزیزان از هر گونه اقدام و حرکتی که زائران ایرانی را از دیگران متمایز نشان دهد و در اذهان دیگران ابهام و تردید ایجاد کند خودداری خواهید کرد و در رعایت نظم و ترتیب و انضباط که نشانه بارز زائران ایرانی است خواهید کوشید.

از شما عزیزان درخواست می‌کنیم به هنگام تحویل سال نو با تلاوت آیات قرآن کریم و خواندن دعا، ضمن تقرب هر چه بیشتر به خداوند متعال، برای سلامتی و طول عمر رهبر عظیم‌الشان انقلاب، دست‌یابی نظام اسلامی به اهداف بلند خود و موفقیت دولت کریمه جمهوری اسلامی دعا کنید.^۴

از طریق شبکه رابطین بعثه نیز به روحانیون تذکر داده شده بود که از زائران خواسته شود کارهای غیرمتعارف انجام ندهند. بنابراین دیگر تصور نمی‌شد که پس از اقدامات انجام شده، این حادثه بدین صورت اتفاق بیفتد. با توجه به اینکه در سال گذشته نیز زائران ایرانی در ایام تحویل سال، کنار مسجدالنبی ﷺ و بقیع گردآمدند و پس از خواندن دعا متفرق شدند و هیچگونه مشکلی پیش نیامد. باید اذعان کرد که متأسفانه عده‌ای قلیلی هستند که گوششان به این حرفها بدهکار نیست و موقعیت زمانی و مکانی خود را درک نمی‌کنند و هر چند به آنان تذکر هم داده شود باز کار خود را انجام می‌دهند. عده‌ای دیگر هم به لحاظ خوشحالی و عادتی که در ایران داشتند تبعیت کردند و بهر حال این حادثه ناخوشایند اتفاق افتاد.

خوب است برای تحلیل این رویدادها و برای ثبت در تاریخ، این نکته را هم اضافه

کنم که بعضی‌ها این حادثه را خیلی بزرگ کردند، وگرنه، در روزنامه‌های عربستان که باید نسبت به این مسأله حساسیت بیشتری نشان دهند، روزهای اول اصلاً انعکاسی نداشت لیکن پس از آن که روزنامه‌ها در ایران به آن پرداختند و برخی آقایان آن را مطرح کردند تازه خبرگزاری‌های جهان فهمیدند که چه اتفاقی در مسجدالحرام افتاده است، اگر این آقایان دامن نمی‌زدند فکر نمی‌کنم تا این حد بازتاب جهانی پیدا می‌کرد. بهرحال می‌توان گفت این حادثه یکی از نقطه ضعف‌های حج سال گذشته بود.

میتا: اشاره فرمودید که این حادثه یکی از نقطه‌ضعف‌های حج گذشته بود، آیا جناب عالی به نقاط ضعف نیز توجه کرده برای حل آن چاره‌اندیشی می‌کنید؟

آقای ری‌شهری: آری، همه‌ساله اشکال‌ها و نقاط ضعفی را که زائران به ما منعکس می‌کنند و یا آنکه گروه‌های بازرسی و ارزیابی و نظارت ما به آنها دست می‌یابند، همه را یادداشت کرده، پس از اتمام عملیات حج، در شورای برنامه‌ریزی بعثه مطرح می‌کنیم و سپس در کمیته‌های مختلف بررسی کارشناسی می‌شود و برای برطرف ساختن آنها راه‌حلهایی ارائه می‌گردد. یکی دیگر از نقطه‌ضعف‌های امسال، انحلال کاروان جانبازان توسط بنیاد جانبازان بود که موجب شد هم برای جانبازان عزیز و هم برای بعثه و ستاد مشکلاتی را به وجود آورد. البته با تلاش‌هایی که در آنجا صورت گرفت و همکاری‌هایی که بنیاد جانبازان کرد، به تدریج مشکلات کاهش یافت، لیکن وجود یک کاروان ویژه برای جانبازان با امکانات لازم و سرویس دهی مطلوب امری لازم و ضروری است و باید در سال‌های آینده نیز کاملاً مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا جانبازان عزیز بخاطر وضعیت خاص جسمی که دارند، نیازمند به مراقبت‌های ویژه هستند که در هر کاروانی فراهم نیست. البته بنده بیشتر هم تذکر داده بودم که این کار را نکنند. امیدوارم تجربه خوبی برای سال‌های بعد باشد.

از نقاط ضعف امسال، که مطرح کردن آن لازم است، مشکل زائران ایرانی مقیم خارج از کشور بود که به دلیل مشکلات موجود، سازمان از پذیرش آنان در کاروان‌ها معذور بود و آنان در مکه و مدینه به بعثه و ستاد مراجعه می‌کردند و ما نمی‌توانستیم پاسخگو باشیم، گرچه سرویس‌دهی به این عزیزان به بخش خصوصی واگذار شده بود

لیکن چون آنان نتوانستند به خوبی از عهده این کار برآیند و به خاطر موانع موجود، بعثه و ستاد هم، چه در زمینه‌های فرهنگی و دینی و چه در زمینه‌های اجرایی، نمی‌توانست کاری صورت بدهد و مساعدت‌های لازم را بعمل آورد.

نقطه ضعف دیگر، اعزام‌های ویژه‌ای بود که روزهای آخر صورت گرفت که متأسفانه هزینه سیاسی بالایی برای نظام ما داشت و موجب برخی نارضایتی‌ها در میان زائران اعزامی شده بود که قطعاً باید در سال‌های بعد از تکرار چنین حوادثی پیشگیری شود. در همین جا از زائران محترم و کارگزاران حج در سال گذشته می‌خواهم تا اگر هرگونه کاستی و اشکالی را در کارها مشاهده کرده‌اند برای ما ارسال دارند تا مورد توجه قرار گیرد و نسبت به رفع آن انشاءالله اقدام شود. بهر حال کاری با این حجم وسیع و گستردگی، بدون عیب و نقص انجام نخواهد شد، لیکن براساس ارزیابی‌هایی که داشتیم خوشبختانه در سال گذشته در زمینه مسائل اجرایی، با کمترین مشکلات و نارسایی‌ها روبرو بودیم و بخصوص در زمینه مسکن و تغذیه، علی‌رغم مطالبی که برخی‌ها مطرح می‌کنند، زائران نسبت به سال‌های گذشته مشکل کمتری داشتند.

میتا: یکی از اهداف بلند حج ایجاد تحوّل روحی و اخلاقی در زائران خانه خدا است.

لطفاً بفرمایید بعثه مقام معظم رهبری در ایجاد زمینه برای تحقق چنین تحوّل، چه مقدار سرمایه‌گذاری کرده و چه اقداماتی را انجام داده است؟

آقای ری شهری: بخشی از این تحول روحی و اخلاقی به خود زائران برمی‌گردد. و بخشی دیگر به برنامه‌ریزی‌هایی که بعثه باید انجام دهد. در این رابطه مهمترین مسأله‌ای که به بعثه مربوط می‌شود، مسأله روحانیون کاروانها است، هر اندازه، روحانی کاروان توانایی بیشتری داشته و از هنر بیشتری در تبلیغ برخوردار شود و در نتیجه ویژگی‌های یک مبلغ کامل در او بیشتر باشد، بهتر می‌تواند در زائر ایجاد تحول کند و از آن محیط معنوی و فضای روحانی که در حج وجود دارد استفاده کند. استفاده کردن از آن فضای هنر می‌خواهد و این مربوط می‌شود به آن روحانی که در آنجا حضور پیدا می‌کند. ما در طول هشت سال گذشته برنامه‌ریزی وسیعی داشتیم، برای اینکه از روحانیونی که دارای شرایط لازم هستند استفاده کنیم، گزینش‌های مختلفی صورت گرفته، علاوه بر

آزمون‌های کتبی و مصاحبه شفاهی، یک حلقه نوار سخنرانی آنان نیز توسط کارشناسان استماع و پس از موفقیت در مراحل ذکر شده، گزینش می‌شوند و در عمره و حج نیز عملکرد آنان بررسی و ارزشیابی می‌شود. لیکن با این همه، نمی‌توانیم ادعا کنیم که صد در صد به هدفمان دست یافته‌ایم و چیزی را که می‌خواستیم بدست آورده‌ایم البته می‌توانیم ادعا کنیم که ۷۰ تا ۸۰٪ به هدف مورد نظر نزدیک شده‌ایم. از برنامه‌های متنوع دیگری که بعثه در موسم حج دارد، جلسات روزانه صبح و عصر در محل بعثه مقام معظم رهبری است که در آن از سخنرانان برجسته و مداحان اهل بیت علیهم‌السلام استفاده می‌کنند و حال و هوای معنوی خاصی بر این جلسات حاکم است. گاهی هم سخنرانانی به محل کاروان‌ها اعزام می‌شوند و برای زائران سخنرانی می‌کنند. در عمره، مراسم روحبخش دعای کمیل (شب‌های جمعه) و دعای ندبه (صبح‌های جمعه) در محل بعثه برگزار می‌شود. مراسم دعا و زیارت کنار بقیع و مسجدالنبی، جلسات صبح و عصر روحانیون در کاروانها، زیارت‌های دوره‌ای و دیدار از اماکن مقدسه مکه و مدینه و امثال این برنامه‌ها، همه می‌تواند در ایجاد تحوّل روحی و اخلاقی زائران نقش داشته باشد. گرچه همه اینها بستگی به آن دارد که زائر خود بخواهد از این فضا استفاده کند و این آمادگی روحی را داشته باشد تا از این فضای معنوی که خدا برای او فراهم آورده استفاده نماید.

توصیه بنده به زائران حج و عمره این است که قبل از سفر به دیار وحی، خود را برای بهره‌برداری از این سفر نورانی آماده کنند، از گناهایی که مانع تحول معنوی و نورانی شدن آنان می‌گردد توبه کنند. اگر حقی از کسی ضایع کرده‌اند او را راضی نمایند، اگر خمس و زکات مال خود را نداده‌اند بپردازند. من مطمئن هستم که اگر کسی با چنین تمهیداتی به عمره و حج مشرف شود، بدون تحوّل روحی و اخلاقی به میهن اسلامی باز نمی‌گردد.

گفتمی است، از اموری که به زائر آمادگی می‌دهد، مطالعه کتابهایی است که در رابطه با ابعاد مختلف حج نوشته شده و توسط معاونت آموزش و تحقیقات بعثه مقام معظم رهبری منتشر گردیده است. خداوند توفیق دستیابی به اهداف بلند حج و زیارت خانه خود و حرم پیامبرش را به همه ما عنایت فرماید!

